

УДК 37.02:81'255.4:004.9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-28>**Олександр БАСАНЕЦЬ,**

orcid.org/0009-0005-7944-621X

аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

(Харків, Україна) oleksandr.basanets@hnpnu.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ (CAT-TOOLS, AI) У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті розглянуто проблему сучасного стану впровадження цифрових технологій у процес навчання фахівців у галузі перекладу. Об'єктом цього дослідження виступили CAT-інструменти і ресурси штучного інтелекту (AI), а також їх роль у системі підготовки майбутніх перекладачів. Метою дослідження є теоретичний аналіз та оцінка практичного значення інструментів CAT і AI у підготовці майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України. Проаналізовано основні характеристики та розкрито значення таких CAT-інструментів, як SDL Trados Studio, MemoQ Translator Pro, Anaphraseus, Phrase, SmartCAT і Wordfast Anywhere. Визначено особливості застосування у навчальному процесі програм машинного перекладу Google Translate, Microsoft Translator, DeepL та Reverso, які засновані на штучному інтелекті. Акцентовано увагу на перевагах і обмеженнях CAT-tools та AI-ресурсів у перекладацькій діяльності. Наголошено на тому, що сучасна система підготовки перекладачів має бути спрямована як на вивчення мов, так і на розвиток необхідних навичок і вмінь майбутніх перекладачів, що пов'язані з розумінням культурних відмінностей, володінням термінологією, використанням технологій машинного перекладу та інструментів штучного інтелекту. Обґрунтовано доцільність упровадження сучасних програм на базі штучного інтелекту у процес підготовки студентів, що навчаються в українських ЗВО за освітніми програмами зі спеціальності 035 Філологія (переклад включно). На основі узагальнених даних експериментальних досліджень, проведених науковцями серед студентів, які здобувають професію перекладача, здійснено оцінку практичного значення CAT-tools та AI-помічників в освітньому процесі. Окреслено основні напрями подальшого розвитку й удосконалення перекладацьких практик студентів із використанням цифрових технологій. Наголошено на необхідності актуалізації питання підвищення цифрової обізнаності майбутніх перекладачів, покращення їхньої теоретичної підготовки та удосконалення практичних навичок щодо застосування CAT/AI інструментів у перекладацькій діяльності.

Ключові слова: CAT-інструменти, штучний інтелект, цифрові технології, переклад, майбутні перекладачі.

Oleksandr BASANETS,

orcid.org/0009-0005-7944-621X

PhD student at the Department of Educology and Innovative Pedagogy

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

(Kharkiv, Ukraine) oleksandr.basanets@hnpnu.edu.ua

THE USE OF DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGIES (CAT-TOOLS, AI) IN THE TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

The article examines the current state of digital technology implementation in the training of translation specialists. The object of this study was the CAT tools and resources of artificial intelligence (AI), as well as their role in the training system of future translators. The purpose of this study is to conduct a theoretical analysis and assess the practical significance of CAT and AI tools in the training of future translators in higher education institutions in Ukraine. The main characteristics are analyzed, and the values of various SAT tools, including SDL Trados Studio, MemoQ Translator Pro, Anaphraseus, Phrase, SmartCAT, and Wordfast Anywhere, are revealed. The peculiarities of the application in the educational process of machine advertising programs, Google Translate, Microsoft Translator, DeepL, and Reverso, which are based on artificial intelligence, have been determined. Attention is focused on the advantages and limitations of SAT tools and AI resources in translation activities. It is emphasized that the modern system of training translators should be aimed both at learning languages and at developing the necessary skills and abilities of future translators related to understanding cultural differences, mastering specialized terminology, using machine translation technology and artificial intelligence tools. The expediency of implementing modern programs based on artificial intelligence in the training process of students studying at Ukrainian universities under educational programs in the specialty 035 Philology (including translation) is substantiated. Based on the generalized data of experimental studies conducted by scholars among students who acquire the profession of a translator, an assessment of the practical importance of SAT tools and AI assistants in the educational process was carried out. The main directions of further development and improvement of translation practices of students using digital technologies are outlined. The need to address the issue of increasing digital

awareness among future translators, enhancing their theoretical training, and refining practical skills in the application of SAT/AI tools in translation activities is emphasized.

Key words: *CAT tools, artificial intelligence, digital technology, translation, future translators.*

Постановка проблеми. Упровадження цифрових технологій практично в усі сфери життєдіяльності людини визначає перспективи подальшого розвитку суспільного життя в цілому і зокрема освіти, культури та міжкультурної комунікації. Це, в свою чергу, впливає на формування нових вимог до професійної підготовки фахівців гуманітарного сектору, у тому числі й майбутніх перекладачів.

Перекладацька професія є складною і багатогранною, вона вимагає одночасно не лише глибоких знань мов, культурних особливостей і методів перекладу, але й сучасних цифрових технологій. Суспільно-політичні реалії, розширення міжнародних та культурних зв'язків зумовлюють зростаючий попит на фахових перекладачів нового покоління, а відповідно, і на ефективні методи підготовки спеціалістів у цій сфері. Сучасна система підготовки перекладачів включає як вивчення мов, так і розвиток необхідних навичок і вмій, пов'язаних із розумінням культурних відмінностей, володінням спеціалізованою термінологією, використанням технології машинного перекладу та інструментів штучного інтелекту. Тенденція до комп'ютеризації освітнього процесу відзначається також у методиці навчання іноземних мов, що обумовлено вимогами часу та технічного прогресу, а також ефективністю та мобільністю цифровізації методів навчання (Требик та ін., 2023).

З огляду на це увага багатьох учених сьогодні зосереджена на вивченні проблем застосування CAT-tools та AI-ресурсів у процесі підготовки майбутніх перекладачів. В Україні відбувається активне впровадження новітніх технологій перекладу в навчальні програми підготовки студентів філологічних факультетів, проте поки відчувається брак належних практичних розробок відповідної методики викладання (Olkhovska, 2016). Тому завданнями нашого дослідження стало визначення головних проблемних аспектів щодо застосування CAT/AI інструментів під час опанування студентами закладів вищої освіти програм перекладу з урахуванням вимог до перекладацьких послуг та швидкого розвитку сучасних технологій.

Аналіз наукових досліджень Аналіз останніх досліджень свідчить про зростання наукового інтересу вітчизняних та зарубіжних вчених до технологій штучного інтелекту, які глибоко вплинули на індустрію перекладу завдяки потужним інструментам, таким як нейронні системи машинного перекладу, CAT-tools та генеративні мовні моделі

на базі AI. Численні публікації у цій сфері демонструють однотайну думку науковців, що застосування цифрових технологій у навчанні перекладачів сприяє вирішенню проблеми підвищення продуктивності та забезпечення автентичності перекладу, що є критично важливим у сфері міжкультурної комунікації, бізнесу та науки (Кириленко та ін., 2025). Серед українських дослідників у галузі перекладознавства варто відзначити роботи Л. Івашкевич (Івашкевич, 2019), О. Пальчевської, П. Губич, М. Маланюк (Пальчевська та ін., 2025), О. Требик, А. Полторацької та А. Капітон (Требик та ін., 2023), які здійснили глибокий аналіз CAT-інструментів та визначили їх місце у системі підготовки майбутніх перекладачів. Інші науковці, такі як А. Король, К. Заика (Король, Заика, 2025), А. Ольховська (Olkhovska, 2016), М. Писанко, І. Зайцева (Писанко, Зайцева, 2022) та ряд інших ґрунтовно проаналізували можливості сучасних AI-інструментів та стан їх упровадження у сферу навчання перекладу. Багато науковців, серед яких В. Кириленко, Н. Кириленко, А. Крижанковський (Кириленко та ін., 2025), С. Хмелівська, І. Холод, І. Лемик (Хмелівська та ін., 2016), Д. Душко, Н. Гудкова (Dushko&Gudkova, 2023), С. Приходько (Приходько, 2025), зосередили увагу на дослідженні проблем використання інформаційно-комунікативних технологій під час підготовки фахівців у галузі перекладу.

Наукові роботи зарубіжних дослідників також переконують, що інтеграція штучного інтелекту в процес підготовки перекладачів надзвичайно важлива, адже CAT/AI інструменти сприяють трансформуванню педагогічної практики та змінюють спосіб розвитку перекладацьких компетентностей майбутніх перекладачів за рахунок запровадження елементів штучного інтелекту в навчальні програми (Yang et al., 2025). Значна кількість публікацій зарубіжних учених сфокусовано на проблемах визначення шляхів упровадження CAT-tools та AI-ресурсів у процес навчання майбутніх перекладачів, а також розробці й експериментальній апробації віртуального навчального середовища для професійної підготовки перекладачів (X. Tian (Tian, 2024), H. Duan, X. Gao, Y. Zhang (Duan et al., 2025), C. Yang, S. Hou, M. Zhao, J. Yan, and J. Chen (Yang et al., 2025)).

Важливе значення мають і роботи вчених, які проаналізували результативність упровадження цифрових технологій у процес перекладу та здій-

снили оцінювання практичного значення CAT/AI інструментів у сфері підготовки майбутніх перекладачів. Так, завдяки дослідженням учених (Король, Заика, 2025; Пальчевська та ін., 2025; Korinska et al., 2025) було виявлено, що студенти філологічних факультетів ЗВО України застосовують різні цифрові інструменти відповідно до мови перекладу, галузі, культурного контексту та інших аспектів перекладацької діяльності. Це свідчить про те, що програми і застосунки на базі штучного інтелекту відкрили нові можливості для розвитку перекладознавства і розширили можливості для трансформації галузі перекладу. Вивчення сутності та ролі CAT-tools та AI інструментів у процесі підготовки майбутніх перекладачів дозволяє знайти шлях до вирішення комплексної задачі вдосконалення освітнього процесу та подолання етичних наслідків і мовних бар'єрів у ході застосування автоматизованого перекладу.

Метою статті є теоретичний аналіз проблем та перспектив впровадження комплексу CAT/AI інструментів у навчальні програми підготовки перекладачів у закладах вищої освіти України. Досягнення мети стало можливим за рахунок вирішення теоретичних і практичних завдань, спрямованих на з'ясування специфічної ролі ресурсів AI та CAT-tools та оцінку ефективності їх застосування під час підготовки майбутніх фахівців у галузі перекладу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у сфері перекладацької діяльності створено комплекс різноманітних інструментів з використанням штучного інтелекту, завдяки яким стає можливим вдосконалення процесу перекладу та покращення роботи перекладачів. Цифрові технології суттєво впливають на перекладацьку галузь та систему підготовки перекладачів (Кириленко та ін., 2025). На думку X. Tian, такі новітні технології, як AI, ChatGPT, віртуальна реальність та складні інструменти комп'ютерного перекладу (CAT-tools) революціонізують навчання перекладачів, створюючи інтелектуальні, захопливі навчальні середовища (Tian, 2024).

Більшість учених до основних цифрових інструментів, які засновані на базі штучного інтелекту, успішно опрацьовані та мають бути інтегровані до освітніх програм підготовки перекладачів, уналежнюють:

– CAT-tools (Computer-Assisted Translation): SDL Trados Studio, MemoQ, Wordfast – інструменти, які сприяють розвитку навичок сегментного перекладу, управління термінологією, створення пам'яті перекладів;

– машинний переклад + постредагування (MT + PE): такі інструменти, як DeepL, Google

Translate дають можливість реалізувати швидкі рішення, а також розвивати вміння ефективної та якісної коректури машинних результатів із урахуванням контексту. Ці дві групи цифрових інструментів є необхідними для формування у студентів не лише практичних навичок, але й здатності критично оцінювати якість перекладу, здійснювати якісне постредагування текстів, а також розуміти межі застосування МТ (Григоренко, 2023; Король, Заика, 2025; Кириленко та ін., 2025; Olkhovska, 2016).

У сучасній системі вищої освіти цифрові технології стали важливим складником процесу навчання. Системи автоматизованого перекладу (SDL Trados, MemoQ Translator Pro, Anywhere та інші) ат інструменти машинного перекладу (DeepL, Microsoft Translator, Google Translate) є вже невід'ємною частиною підготовки майбутніх перекладачів. Ці інструменти допомагають студентам не лише швидко перекладати, але й зберегти раніше перекладені тексти для подальшого використання.

Автоматизовані засоби перекладу (CAT-tools) є одними з найбільш ефективними інструментами роботи з великими обсягами текстів та їх обробкою. Загалом CAT – це будь-яка програма, яка використовується перекладачами для підвищення ефективності перекладу. CAT-tools забезпечують підтримку перекладача за допомогою пам'яті перекладів (ТМ – Translation Memory), термінологічних баз і автоматичних підказок. Принцип їх роботи полягає в тому, що цифрові інструменти дозволяють розбити текст на окремі сегменти для легшого сприйняття перекладачем тексту. CAT-tools допомагає отримати базу термінів, серед яких є можливість шукати найбільш влучні. У подальшому з цією термінологією базою можна працювати як на мові оригіналу, так і на мові перекладу. Кожного разу, коли система знаходить термін, який міститься у термінологічній базі, вона позначає його спеціальною міткою (маркером), щоб потім не довелось шукати його у всьому тексті. Саме цей термінологічний компонент CAT-інструментів дозволяє уникнути невідповідності в термінології та забезпечити її одноманітність, а ТМ є однією з найзручніших особливостей CAT-tools, що являє собою своєрідний каталог слів для подальшого використання у роботі (Требик та ін., 2023: 59).

Серед найбільш популярних CAT-інструментів можна виділити SDL Trados Studio, MemoQ Translator Pro, Anaphraseus, Phrase, SmartCAT, Wordfast Anywhere та інші. Кожен із цих цифрових інструментів має свою специфіку роботи, володіє

як перевагами, так і певними недоліками щодо процесу перекладу та його результату. В таблиці 1 наведено основні характеристики деяких з CAT-tools, узагальнені на основі (Григоренко, 2023; Король, Заика, 2025; Требик та ін., 2023; Tian, 2024).

За висновками вчених, такі спеціалізовані CAT-tools доводять свою ефективність у процесі навчання перекладачів. Використання програм для управління перекладом дає студентам можливість на практиці відпрацьовувати навички колаборативної роботи, вміння управляти термінологією, контролювати якість тесту та його редагування. Студенти використовують цифрові інструменти для перекладу текстів, створюючи та наповнюючи бази даних раніше перекладених сегментів. Завдяки цьому виникає можливість автоматично підставляти вже перекладені речення та забезпечувати термінологійну одноманітність у великих проєктах. Майбутні перекладачі також долучаються до створення термінологійних баз (глосаріїв) за допомогою модулів у складі CAT-tools, що допомагає правильно і послідовно використовувати специфічну термінологію в різних галузях (Приходько, 2025: 1164).

Очевидно, що ключові програми та бази AI поступово стають невід'ємною частиною перекладацької практики та навчального процесу у закладах вищої освіти. Особливого значення набуває використання таких систем, як ChatGPT, DeepL, Grammarly, які дозволяють студентам покращити процес письмового перекладу, розвивати критичне мислення, а також формувати навички аналітичного підходу до перекладу.

Однією з основних можливостей використання AI у процесі підготовки майбутніх перекладачів є доступ до систем машинного перекладу (MT), які генерують повний переклад тексту автоматично і дозволяють студентам працювати з текстами у різних мовних парах. Студенти можуть застосовувати штучний інтелект як інструмент для швидкого виконання завдань і детального аналізу різних підходів до перекладу, попереднього перекладу текстів із подальшим редагуванням, оцінювання якості перекладу і адаптації результатів під професійні стандарти тощо.

Науковиця С. Приходько зазначає, що у застосуванні MT та постредагуванні студенти вчаться не просто користуватися Google Translate або DeepL, а критично оцінювати їх результати. В освітньому процесі завдяки системам машинного перекладу майбутні перекладачі мають змогу аналізувати результати перекладу, виправляти помилки та адаптувати автоматичні тексти до професійних стандартів. Але для отримання якісного

результату студентам варто включати критичну оцінку результатів MT та розвивати навички його редагування (Приходько, 2025).

Попри беззаперечну ефективність CAT/AI інструментів та очевидний прогрес у їх запровадженні у процес навчання студентів, варто критично оцінювати переваги та певні обмеження щодо застосування інструментів AI у перекладацькій діяльності та зокрема у процесі підготовки перекладачів. На підставі проаналізованих наукових досліджень (Григоренко, 2023; Івашкевич, 2019; Король, Заика, 2025; Duan et al., 2025) нами виделені основні позитивні та проблемні аспекти використання штучного інтелекту в перекладі, які наведені у таблиці 2.

Однак критичне оцінювання можливостей і ресурсів CAT-tools ніяким чином не заперечує важливість використання цих цифрових технологій у практиці підготовки перекладачів. Так, С. Хмелівська, І. Холод та І. Лемик наголошують на необхідності інтеграції цих методів навчання у навчальні програми. На думку вчених, лише за умови поєднання навчання самого перекладу (у формі проблемного чи проблемно-орієнтованого навчання з опанування мов) та спеціально таргетованого опанування MT і CAT-tools студенти зможуть отримати належну підготовку до майбутньої професійної діяльності (Хмелівська та ін., 2023).

Важливо також усвідомлювати, що найвища ефективність використання цифрових технологій у перекладацькій діяльності досягається за умови їх комплексного і системного застосування (Dushko&Gudkova, 2023). Але в умовах стрімкого розвитку AI, що все більше впливає на перекладацьку освіту, стає критично важливим розуміти, як інструменти штучного інтелекту та студенти-перекладачі взаємодіють у процесі навчання. Науковці відзначають, що при очевидному визнанні переваг інструментів AI у підвищенні ефективності перекладу та розвитку технічних навичок майбутніх перекладачів, дослідження постійно вказують на складне ставлення до них з боку студентів, яке характеризується як оптимізмом, так і побоюванням щодо професійної автономії та зниження людської креативності (Yang et al., 2025). Варто також зауважити, що ефективність застосування CAT-tools та AI технологій у процесі підготовки перекладачів певним чином детермінується специфічними можливостями цих інструментів та програм, а також конкретними цілями їх застосування.

Сьогодні науковцями, викладачами перекладознавства та лінгвістами активно проводяться практичні експерименти з вивчення впливу циф-

Таблиця 1

**Основні характеристики CAT-інструментів, які використовуються
під час підготовки майбутніх перекладачів**

№ з/ч	Найменування цифрового інструменту	Опис	Переваги	Недоліки/ зауваження
1	Phrase (попередня назва Memsources)	Хмарний інструмент і система керування перекладами, інструмент керування перекладами, розроблений для підприємств, постачальників мовних послуг і перекладачів, які надають різні функції, щоб спростити та прискорити процес перекладу	Повністю базується на хмарі, є оцінка якості машинного перекладу, підтримує 500 мов та їхніх варіацій побутування, може редагувати понад 50 форматів файлів	Повільний переклад, потрібне стабільне підключення до Інтернету, переклади завантажуються на сервер третьої сторони, тому дані є менш захищені, забороняє перекладачам завантажувати власні бази термінів і створювати пам'ять перекладів
2	Anaphraseus	Інструмент автоматизованого перекладу, написаний на OpenOffice.org Basic (також відомий як StarBasic), працює з OpenOffice.org Writer і підтримує будь-який формат, який підтримує Writer, розроблений як розширення OpenOffice.org і може працювати в кількох операційних системах	Швидкість перекладу, працює в OpenOffice.org як розширення, працює з ТМ, показує найближчу відповідність із ТМ, ділить ерекладений текстовий вміст на сегменти або речення	Повільний з об'ємними текстами, працює виключно з неформатованим текстовим вмістом, пропускаючи всі формулювання, фотографії та об'єкти, що порівнюються
3	SmartCAT	Хмарний інструмент, безплатний для позаштатних перекладачів	Підтримує увесь цикл процесу перекладу, не потребує встановлення і оновлення ПЗ, підтримує всі операційні системи, понад 150 мов і різні формати трансформації перекладу	Для використання повної функціональності потребує постійного та стабільного підключення до Інтернету попри здатність Smartcat продовжувати працювати в автономному режимі
4	Wordfast Anywhere	Веб-інструмент, що допомагає отримувати доступ до пам'яті перекладів (ТМ) у безпечному середовищі, дані зберігаються на серверах Wordfast і перекладачі мають доступ будь-якому місці	Є хмарним інструментом, що не потребує встановлення та оновлення ПК, зберігає глосарії, досить простий у використанні. має детальний посібник для користувачів	Потребує постійного та стабільного підключення до Інтернету, після реєстрації облікового запису та входу в систему потребує налаштування початкової конфігурації, на початку роботи переклад є неточним, часто не дозволяє створити зв'язні тексти з точки зору стилю та тону, непридатний для вичитки цільових документів через можливе спотворення створених одиниць відповідності
5	SDL Trados Studio	Один із найстаріших і найпотужніших CAT-інструментів, який частіше використовують у великих бюро перекладів та в корпораціях	Має високий функціонал: пам'ять перекладів (Translation Memory або ТМ), управління термінологією, інтеграцію з машинним перекладом, підтримку численних форматів файлів.	Висока ціна та складність використання для новачків, залежність від Windows, потенційна складність в управлінні та налагодженні
6	MemoQ Translator Pro	Інструмент з простим інтерфейсом і швидким пошуком у пам'яті перекладів	Має безкоштовну версію, дозволяє здійснювати автоматичний пошук слів та виразів у сегментах пам'яті перекладу, має можливість командної роботи через сервер та підтримку більшості форматів документів.	Не дозволяє вносити корективи перекладу автоматично, доручає значну кількість стилістичних помилок, які вимагають якісного персоналізованого редагування

рових технологій та ресурсів на процес навчання майбутніх перекладачів. Серед таких досліджень слід зазначити опитування студентів стосовно якості перекладу текстів за допомогою програм перекладу на основі AI, проведене науковцями А. Король та К. Заикою. У процесі цього експерименту за участі студентів філологічного факультету були опрацьовані програми перекладу Google Translate, Microsoft Translator, Bing, DeepL та Reverso. Як показали результати опитування, за шістьма критеріями (точність, зміст, мова та стиль перекладу і компетентність перекладача) максимальну кількість балів мають DeepL (87,4 балів) та Reverso (86,7 балів), при цьому найменшу кількість балів, за висновками студентів, має Google Translate (77,9 балів) (Король, Заика, 2025: 112).

Цікаві результати показало також експериментальне дослідження О. Пальчевської, П. Губич та М. Маланюк (Пальчевська та ін., 2025), проведене серед студентів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, які навчалися за програмами із перекладу у сфері цивільного захисту. Для оцінювання особливостей інтеграції інструментів CAT і AI в освітній процес здобувачам вищої освіти була запропонована анкета із запитаннями щодо оцінки CAT-tools за параметрами: їх зручності та відповідності специфічним вимогам перекладу термінології, якості перекладу, застосування функції пам'яті перекладів (Translation Memory), впливу CAT/AI інструментів на навчання, частоти їх використання тощо.

За результатами дослідження було з'ясовано, що частота використання CAT -інструментів варіюється: щоденно їх застосовують – 20% респондентів, кілька разів на тиждень – 35%, користуються рідко – 30% і не використовують зовсім – 15%. Стосовно зручності застосування інструментів CAT/AI у навчанні перекладу було виявлено, що: 30% респондентів оцінили їх як «дуже зручні», 42% – як «зручні», 20% – «середньо» та 8% оцінили сукупно як «незручні»/«дуже незручні». Щодо якості машинних перекладів

із застосуванням CAT (без постредагування), то 45% респондентів вважають її «середньою», 30% – «високою», лише 5% – «дуже високою» та 20% – «низькою/дуже низькою». Також у ході експерименту з'ясувалося, що інструменти на основі AI (DeepL, Google Translate та інші) застосовуються респондентами дещо ширше, а саме: 40% користуються ними регулярно, 40% – час від часу, рідко – 15% і ніколи – 5% (Пальчевська та ін., 2025).

Важливі наукові висновки також були отримані групою науковців (О. Корінська, Н. Бреславець, Ю. Талалай, М. Мальченко, А. Шугаєв), які провели експеримент зі студентами – майбутніми перекладачами, які вивчали в перекладі англійську, іспанську, польську та китайську мови у 4 українських вишах. Для проведення експерименту у навчальному процесі ними використовувалися різні цифрові інструменти та програми перекладу (CAT-tools, платформи для перекладу, онлайн-словники та ресурси, глосарій та термінологійні бази даних; MT, інструменти для редагування та коректури текстів, онлайн-сервіси для вивчення мов тощо).

Як показали результати дослідження, комплекс CAT-tools, які використовують майбутні перекладачі під час навчання, та частота їх використання залежать від мови, яка вивчається. Так, студенти, які вивчають китайську мову, частіше користуються онлайн-перекладачами, цифровими платформами, глосаріями та термінологійними базами даних. Вони також активніше застосовують інструменти MT і онлайн-сервіси під час навчання, ніж студенти, які вивчають англійську або іспанську мову. Водночас студенти, які вивчають англійську мову, всі ці ж інструменти використовують значно менше, що переважно пояснюється більшою поширеністю англійської мови.

За висновками вчених, студенти частіше використовують інструменти комп'ютерного перекладу, машинні перекладачі та платформи перекладу, онлайн-словники, ресурси і глосарії, аніж

Таблиця 2

Переваги та обмеження щодо використання інструментів штучного інтелекту у перекладі

Переваги використання AI у перекладі	Обмеження щодо використання AI у перекладі
<ul style="list-style-type: none"> – Швидкість та ефективність – Низькі затрати ресурсів – Доступність – Автономність оновлення програмного забезпечення – Універсальність та масштабованість – Адаптація до сучасних вимог – Технологічна підготовка перекладачів – Можливість вузької спеціалізації у перекладі 	<ul style="list-style-type: none"> – Якість перекладу – Брак контексту – Врахування мовних особливостей – Дотримання конфіденційності та етичних аспектів – Залежність від якості введених даних – Відсутність творчості та варіативності – Необхідність перевірки перекладу та його постредагування – Залежність від підключення до мережі Інтернет

інструменти для коректури та виправлення, онлайн-сервіси для вивчення мов, платформи для виконання завдань та співпраці між перекладачами або замовниками. Також за результатами цього дослідження було з'ясовано, що більшість студентів позитивно оцінюють користь використання CAT-tools (Korinska et al., 2025: 121–122).

Отже, очевидно є практична цінність застосування CAT-tools та AI інструментів у навчальному процесі з підготовки майбутніх перекладачів. Ця цінність полягає передусім у стимулюванні усвідомленої навчальної діяльності у цифровому середовищі та формуванні здатності аналізувати результати роботи перекладача. Володіння цифровими інструментами підвищує готовність студентів до навчання та саморозвитку у сфері цифрових інновацій. Водночас існують і певні перешкоди на шляху впровадження CAT/AI інструментів у процес навчання перекладачів. По-перше, це неналежає технічне оснащення вишів, яке спроможне підтримувати цифрові програми, і, по-друге, це недостатня підготовка викладачів до роботи з цифровими технологіями. Викладачі часто не володіють навичками використання перекладацьких інструментів, таких як CAT-tools, системи Translation Memory тощо. Це створює проблеми для інтеграції цих технологій у навчальний процес із підготовки майбутніх перекладачів, тому існує потреба у розробці та вжитті відповідних заходів по усуненню подібних перешкод.

Висновки. Отримані результати свідчать про доцільність використання інструментів CAT-tools та AI у процесі навчання перекладачів. Проведений аналіз показав, що ці технології сприяють не тільки підвищенню точності, тематичній та стиліс-

тичній відповідності перекладу, але й формуванню у студентів філологічних факультетів критичного підходу до роботи з цифровим інструментарієм та машинними перекладами. Цим дослідженням також підтверджено, що використання засобів AI приводить до значного зростання ефективності та продуктивності перекладацької діяльності. Використання CAT-tools та AI допомагає майбутнім перекладачам робити процес перекладу та його результат більш швидким, доступним та ефективним. Все це сприяє глобальному обміну інформацією та зв'язку між різними мовами і культурами.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що цифрові інструменти мають практичне значення і для вдосконалення методики навчання перекладу в умовах цифрової трансформації освіти. Це, в свою чергу, актуалізує потребу у навчанні й адаптації фахівців у перекладацькій сфері до нових викликів і можливостей, які несуть із собою інструменти CAT та штучний інтелект. Але разом із цим слід пам'ятати, що хоча інструменти AI і зробили практичні покращення в перекладацькій практиці, проте ще залишаються побоювання щодо їхнього потенційного впливу на професійні компетентності студентів, прийняття етичного рішення та когнітивний розвиток, особливо коли навчання перекладу значною мірою залежить від автоматизованих рішень.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з дослідженням дидактичних основ розвитку професійних компетентностей майбутніх перекладачів за рахунок використання сучасних цифрових технологій. Зокрема, поглибленого вивчення потребують питання щодо розробки методик застосування CAT/AI інструментів під час навчання майбутніх перекладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григоренко Г. Використання та аналітика штучного інтелекту у перекладацькій діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 67(1), 2023. С.219–224. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-30>
2. Івашкевич Л. Потенціал опанування CAT-інструментів у системі підготовки сучасних перекладачів. *Педагогічні науки*. № 2 (66). (2019). С. 469–473. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-101>
3. Кириленко В., Кириленко Н., Крижанковський А. Інформаційно-комунікаційні технології в перекладацькій діяльності. May 2025. *Journal of Cross-Cultural Education*. С. 64–73. DOI:10.31652/2786-9083-2025-5-64-73
4. Король А., Заика К. Впровадження інструментів штучного інтелекту у сферу навчання письмового перекладу. *Науковий вісник Мернівецького національного університету імені Ю. Федьковича. Ферманська філологія*. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. Вип. 855–856. С. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2025.855-856.106-115>.
5. Пальчевська О. С., Губич П. В., Маланок М. С. Підготовка перекладачів для системи цивільного захисту у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності: інтеграція CAT-застосунків й AI-інструментів у навчання. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2025. № 2 (6). С.53–59.
6. Писанко М. Л., Зайцева І. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з перекладу. *Інформаційні технології та засоби навчання*. Том 88. № 2. 2022. С. 186–202.
7. Приходько С. О. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні лінгвістів-перекладачів теорії та практиці перекладу. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 11(57). 2025. С. 1156–1168. DOI: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/32023>

8. Требик О., Полторацька А., Капітон А. CAT-інструменти та їх місце у структурі підготовки майбутніх перекладачів. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія*. Випуск 1(6), 2023. С. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.9>
9. Хмелівська С. І., Холод І. В., Лемик І. М. Інноваційні технології навчання майбутніх перекладачів. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 4(22). 2023. С. 305–317.
10. Duan H., Gao X., Zhang Y. The Application of AI Translation Tools in Improving Students' Translation Fidelity and Accuracy. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on Artificial Intelligence*, 2025. P.290–306. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/AI.16>
11. Dushko D., Gudkova N. Revolutionizing translation activities with it platforms and programs. June 30, 2023. Helsinki, Republic of Finland. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. P. 103–106.
12. Korinska O., Breslavets N., Talalay Y., Malchenko M., Shuhaiev A. The Role of Digital Technologies in the Formation of Future Translators' Professional Competencies. *WSEAS TRANSACTIONS on INFORMATION SCIENCE and APPLICATIONS*. Volume 22, 2025. P. 118–123. DOI: 10.37394/23209.2025.22.12
13. Olkhovska A.S. Introducing modern technologies into Ukrainian translator/interpreter training curricula: problems and perspectives. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. IV (43). Issue: 88. 2016. P. 34–36.
14. Tian X. Personalized Translator Training in the Era of Digital Intelligence: Opportunities, Challenges, and Prospects. *Heliyon*. 2024. Vol. 10 (20). P. 1–13. DOI: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11535966/pdf/main.pdf>
15. Yang C., Hou S., Zhao M., Yan J., Chen J. Translation students' perceptions of the integration of artificial intelligence in translation education: a constructivist approach. December, 2025. *Artificial Intelligence in Education*. DOI: 10.1108/AIIE-05-2025-0087

REFERENCES

1. Hryhorenko H. (2023) Vykorystannia ta analytika shtuchnoho intelektu u perekladatskii diialnosti. [Use and analytics of artificial intelligence in translation activities.] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 67(1), S.219–224. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-30>. [in Ukrainian].
2. Ivashkevych L. (2019) Potentsial opanuvannia SAT-instrumentiv u systemi pidhotovky suchasnykh perekladachiv. [The potential of mastering CAT tools in the training system of modern translators.] *Pedahohichni nauky*, 2 (66), S.469–473. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-101>. [in Ukrainian].
3. Kyrylenko V., Kyrylenko N., Kryzhankovskiy A. (2025) Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v perekladatskii diialnosti. [Information and communication technologies in translation activities.], May 2025, *Journal of Cross-Cultural Education*, S.64–73. DOI:10.31652/2786-9083-2025-5-64-73 [in Ukrainian].
4. Korol A., Zayka K. (2025) Vprovadzhennia instrumentiv shtuchnoho intelektu u sferu navchannia pysmovoho perekladu. [Introducing artificial intelligence tools into the field of translation training.] *Haukovyi visnyk Mernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yu. Fedkovycha. Fermanska filolohiia*, Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha, 855–856, S. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2025.855-856.106-115>. [in Ukrainian].
5. Palchevska O. S., Hubyh P. V., Malaniuk M. S. (2025) Pidhotovka perekladachiv dlia systemy tsyvilnoho zakhystu u Lvivskomu derzhavnomu universyteti bezpeky zhyttiediialnosti: intehratsiia CAT-zastosunkiv y AI-instrumentiv u navchannia. [Training translators for the civil protection system at the Lviv State University of Life Safety: integration of CAT applications and AI tools into training.] *Naukovi zapysky Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti. Pedahohika i psykhologhiia*, 2 (6), S.53–59. [in Ukrainian].
6. Pysanko M. L., Zaitseva I. V. (2022) Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh fakhivtsiv z perekladu. [The use of information and communication technologies in the professional training of future translation specialists.] *Informatsiini tekhnolohii ta zasoby navchannia*, Issue: 88. (2), S.186–202. [in Ukrainian].
7. Prykhodko S. O. (2025) Vykorystannia informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii u navchanni linhvistiv-perekladachiv teorii ta praktytsi perekladu. [The use of information and communication technologies in teaching linguists-translators the theory and practice of translation.] *Zhurnal «Perspektyvy ta innovatsii nauky» (Serii «Pedahohika», Serii «Psykhologhiia», Serii «Medytsyna»)*, 11(57), S.1156–1168. DOI: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3202>. [in Ukrainian].
8. Trebyk O., Poltoratska A., Kapiton A. (2023) CAT-instrumenty ta yikh mistse u strukturi pidhotovky maibutnykh perekladachiv. [CAT tools and their place in the structure of training future translators.] *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Filolohiia*, 1(6), S.57–63. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.9>. [in Ukrainian].
9. Khmelivska S. I., Kholod I. V., Lemyk I. M. (2023) Innovatsiini tekhnolohii navchannia maibutnykh perekladachiv. [Innovative technologies for training future translators.] *Zhurnal «Perspektyvy ta innovatsii nauky» (Serii «Pedahohika», Serii «Psykhologhiia», Serii «Medytsyna»)*, 4(22), S.305–317. [in Ukrainian].
10. Duan H., Gao X., Zhang Y. (2025) The Application of AI Translation Tools in Improving Students' Translation Fidelity and Accuracy. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on Artificial Intelligence*: 290–306. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/AI.16>
11. Dushko, D., Gudkova, N. (2023) Revolutionizing translation activities with it platforms and programs. June 30, 2023, Helsinki, Republic of Finland. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. 103–106.

12. Korinska, O., Breslavets, N., Talalay, Y., Malchenko, M., Shuhaiev, A. (2025) The Role of Digital Technologies in the Formation of Future Translators' Professional Competencies. *WSEAS TRANSACTIONS on INFORMATION SCIENCE and APPLICATIONS*. (22). 118–123. DOI: 10.37394/23209.2025.22.12
13. Olkhovska, A. S. (2016) Introducing modern technologies into Ukrainian translator/interpreter training curricula: problems and perspectives. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. IV (43). Issue: 88. 34–36.
14. Tian X. (2024) Personalized Translator Training in the Era of Digital Intelligence: Opportunities, Challenges, and Prospects. *Heliyon*. 10 (20). 1–13. DOI: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11535966/pdf/main.pdf>
15. Yang, C., Hou, S., Zhao, M., Yan, J., Chen J. (2025) Translation students' perceptions of the integration of artificial intelligence in translation education: a constructivist approach. December 2025. *Artificial Intelligence in Education*. DOI: 10.1108/AIIE-05-2025-0087

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

